

DOI: 10.32347/2076-815x.2023.82.53-63

УДК 711.4-163

Вадімов Д.В.,
vadimovdv53@gmail.com , ORCID: 0000-0001-6550-0127,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУДИНКОВИХ ТЕРИТОРІЙ БАГАТОКВАРТИРНОЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

Досліджується прибудинкова територія – невід’ємна складова частини багатоквартирної житлової забудови, яка у свою чергу є найбільш поширеними функціональним елементом у просторовій організації українських міст та необхідність її комплексної ревіталізації. В результаті виявлено проблематику систематизування процесів утворення об’єкту дослідження.

Перспективою подальшого дослідження є виявлення та систематизація принципів та прийомів впорядкування прибудинкових територій багатоквартирної житлової забудови.

Ключові слова: прибудинкова територія; земельна ділянка; багатоквартирна житлова забудова; мешканці; землекористування; землекористувачі; благоустрій; проекти розподілу територій.

Постановка проблеми: Загальний обсяг житлового фонду України станом на 2020 рік складав – 1014,8 млн. кв. м загальної площі, з яких 624,9 млн.кв.м розташовано в міських поселеннях та 389,9 млн. кв. м загальної площі – в сільських поселеннях країни [1]. Житловий фонд України — національне надбання багатьох поколінь людей і становить майже 25% основних засобів країни. У міських поселеннях найбільш поширеним є багатоквартирний житловий фонд, він складає майже 76% від загальної кількості. Комфортність житла завжди була важним показником задоволеності містян від місця свого проживання. На теперішній час, мешканці багатоквартирного будинку обираючи собі квартиру звертають увагу не тільки на поліпшення пов’язані з комфортністю такі як площа, планування, інженерне забезпечення, наявність ліфтів та інше, але і на прибудинкову територію. Незважаючи на те, що купуючи квартиру в багатоповерхівці, люди платять за квадратні метри житла, що знаходяться «над землею», їм би хотілося бачити охайною територію і навколо будинку. Особливу проблему складає багатоквартирний житловий фонд, який був побудований у 60-70 рр. ХХ ст. [2]. Планувальна організація мікрорайонів тих часів, потребує значного покращення серед яких визначення меж прибудинкових територій є нагальною проблемою, виходячи з наявних

активних процесів формування ОСББ. Порядок створення ОСББ визначає Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку». Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) – це неприбуткова юридична особа, створена власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання спільного майна. У західній теорії та практики прибудинковий простір розглядається з точки зору створення кондомініума (лат. *Con* — разом і *dominium* — володіння, співволодіння, спільне володіння). Комплексний підхід розгляду об'єктів нерухомості (житлового будинку) разом із земельною ділянкою створює додаткові поліпшення по їх використанню. Прибудинкова територія на теперішній час є актуальним архітектурно-планувальним об'єктом дослідження зважаючи на великою кількістю нормативно-правових невідповідностей, які заважає власникам оформити її належним чином та створити комфортні умови для проживання та привабливого жилого середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми комплексної реконструкції міської забудови як окремих цілісний напрям досліджувались такими вітчизняними вченими як: Т.М. Апатенко, М.В. Биваліна, М.М. Дьомін, В.І. Єжов, Т.В. Жидкова, Є.Є. Ключніченко, Г.С. Кравчуковська, В.В. Куцевич, А.П. Оситнянко, А.М. Плешкановська, Ю.С. Сосновська, Я.М. Шеремета та ін. Серед досліджень які спрямовані на поліпшення комфортності житлового середовища також праці авторів Н.В. Антоненко, Н.І. Білошицька, Д.С. Вишневський, М.М. Габрель, І.П. Гнесь, Г.О. Татарченко, Ю.О. Сосницький, Н.Є. Новосельчук, Л.С. Шевченко та інших.

Викладення основного матеріалу. В просторовій організації українських міст значні території знаходяться під житлом. Досить тривалий час до кінця 90-х років ХХ ст. державна житлова політика в Україні ґрунтувалась на принципах, в яких держава забезпечувала житлом громадян, які мали в цьому необхідність за рахунок державних програм житлового будівництва, створення житлових кооперативів, наявності державного, службового та комунального житлового фонду. Багатоквартирний житловий фонд за рівнем комфорту та соціальної спрямованості поділяють на дві категорії I та II (Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення. ДБН В.2.2-15-2019). До першої категорії відносять житло з нормованими нижніми і ненормованим верхніми межами площ квартир та одноквартирних житлових будинків. До другої категорії відносять житло з нормованими нижніми і верхніми межами площ квартир та житлових кімнат гуртожитків. В Україні в основному багатоквартирне житло відноситься до другої категорії (соціальне), це приблизно – 85% і до першої категорії (комерційне) – 15 %. У планувальній структурі українських міст

соціальне житло ставало основою просторовою організацією мікрорайонів, що розміщувались на периферійних територіях міст, як наприклад місто Полтава (рис.1).

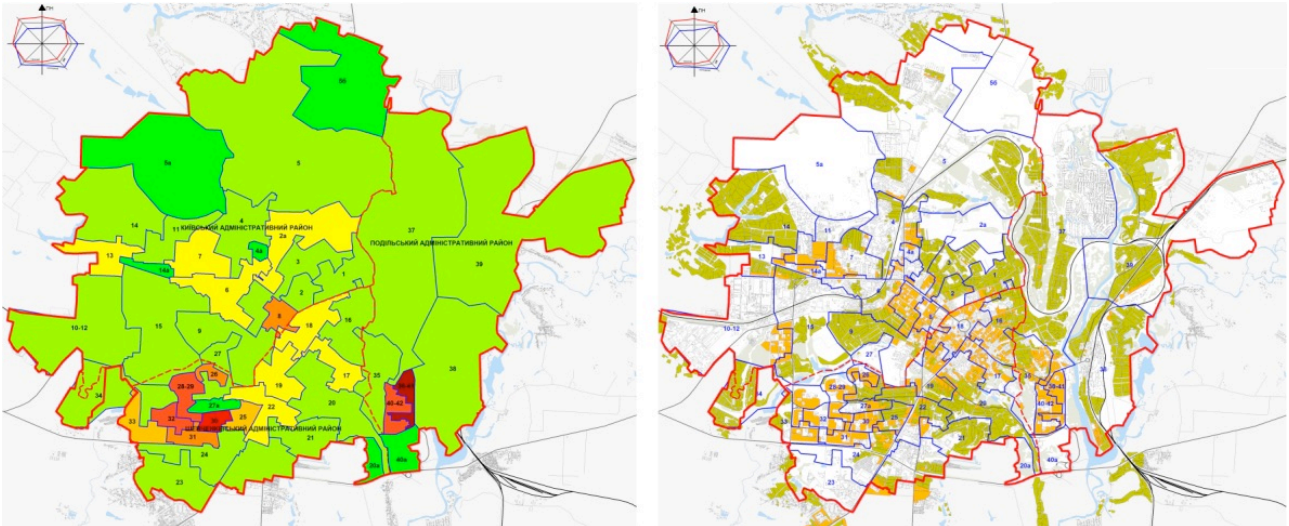

Рис.1 Схема щільності територій з просторовою організацією мікрорайонного типу («Концепція інтегрованого розвитку м. Полтава. Міжнародний проект «Інтегрований розвиток міст в Україні за сприянням німецької урядової компанії «Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH»)

При цьому формування просторової організації житлових районів українських міст, у попередні роки, відбувалось без фіксованого розподілу прибудинкових територій. Особливо гостро питання упорядкування прибудинкових територій постали на території сформованих мікрорайонів. Мікрорайонний тип забудови створювався на основі типового житлового будівництва (соціальне житло), де питання визначення прибудинкових територій не розглядалось. Так, виникли міські житлові райони з високою щільністю населення де і в теперішній продовжується практика «ущільнення» житлової забудови шляхом розміщення новобудов. На цій основі виникають конфлікти у сфері раціонального землекористування та формування комфортного середовища на прибудинкових територіях. Місто Полтава разом з містами Вінниця, Житомир та Чернівці, за сприянням німецької урядової компанії «Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH», стали учасниками міжнародного проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні». В результаті була розроблена для кожного конкретного міста «Концепція інтегрованого розвитку», яка ставить за мету раціонального використання міських територій, де питання формування комфортного житлового середовища одне з пріоритетних [3,7,19].

Як об'єкт просторового планування прибудинкова територія має певні

містобудівні параметри та нормативно-правові регулятиви.

Прибудинкова територія — це територія навколо багатоквартирного будинку, визначена на підставі відповідної містобудівної та землевпорядної документації в межах відповідної земельної ділянки, на якій розташовані багатоквартирний будинок і належні до нього будівлі і споруди, та необхідна для обслуговування багатоквартирного будинку та забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир, а також нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку. [21]

Прибудинкова територія – це також локальний громадський простір, розташований навколо багатоквартирних житлових будівель. Вона використовується мешканцями одного чи декількох прилеглих будинків для відпочинку, ігор, занять спортом, задоволення соціальних та побутових потреб. [15] Серед користувачів простору можуть бути мешканці району. Прибудинкова територія включає:

- територію під житловим будинком (житловими будинками);
- проїзди та тротуари;
- озеленені території;
- ігрові майданчики для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- майданчики для відпочинку дорослого населення;
- майданчики для занять фізичною культурою;
- майданчики для тимчасового зберігання автомобілів;
- майданчики для господарських цілей;
- майданчики для вигулювання собак;
- інші території, пов'язані з утриманням та експлуатацією будинків та інших пов'язаних з ними об'єктів.

Відповідно до пунктів 1, 2, 4 статті 42 та статті 83 «Земельного кодексу України» земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками. Розміри та конфігурація таких земельних ділянок визначаються на підставі проектів розподілу території кварталу, мікрорайону та відповідної землевпорядної документації [17].

Згідно з пунктом 34 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання регулювання земельних відносин. Відповідно до статті 33 цього Закону до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать, зокрема:

- реєстрація суб'єктів права власності на землю;
- реєстрація права користування землею і договорів на оренду землі;
- видача документів, що посвідчують право власності і право користування землею;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом.

Погодження документації прибудинкової території може здійснюватись у порядку, визначеному органом місцевого самоврядування. Згідно з Земельним кодексом України прибудинкові території багатоквартирних будинків відносяться до земель житлової та громадської забудови. На нормативно-правовому рівні не визначено конкретних норм земельних ділянок багатоквартирних житлових будинків, що є цілком виправданим, оскільки площа та конфігурація вже існуючих будинків різна, а будівництво нових залежить від обсягу та виду будівництва, а також від забезпеченості певного населеного пункту вільними землями.

Земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування, належать до земель житлової та громадської забудови. Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації з дотриманням державних стандартів і норм, регіональних та місцевих правил забудови (стаття 38 Земельного кодексу України).

Правилами утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затвердженими наказом Держжитлокомунгоспу України від 17.05.2005 № 76, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 25.08.2005 за № 927/11207, визначено, що прибудинкова територія – територія навколо багатоквартирного будинку, визначена актом на право власності чи користування земельною ділянкою і призначена для обслуговування багатоквартирного будинку.

З 01.10.2014 набрав чинності національний стандарт ДСТУ-Н Б Б.2.2-9:2013 «Настанова щодо розподілу територій мікрорайонів (кварталів) для визначення прибудинкових територій багатоквартирної забудови» (далі – ДСТУ-Н), затверджений наказом Мінрегіону від 26.02.2014 № 56. Стандарт призначено для застосування органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, які розробляють містобудівну та проектну документацію на будівництво. Основним завданням цього проекту ДСТУ-Н є визначення складу та змісту, порядку розроблення проектів розподілу території мікрорайонів (кварталів) для визначення прибудинкових територій [16].

Наразі правове врегулювання питання використання землі під

багатоквартирними житловими будинками здійснюється відповідно до Конституції України, Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Законів України «Про землеустрій», «Про оренду землі», «Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», постанови Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 № 1521 «Про реалізацію Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», Національного стандарту ДСТУ-Н Б Б.2.2-9:2013 «Настанова щодо розподілу територій мікрорайонів (кварталів) для визначення прибудинкових територій багатоквартирної забудови», затверджений наказом Мінрегіону від 26.02.2014 № 56 [16, 17, 18].

Достатньо велика кількість різноманітних нормативних документів повинна мати «загальний знаменник» у вигляді відповідної системи принципів та прийомів направлених на забезпечення реалізації земельних відносин, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, формування раціональної системи землеволодіння і землекористування, відповідно до затвердженої містобудівної та землепорядної документації.

Висновки. Таким чином, по-перше виявлена актуальність ревіталізації прибудинкових територій житлової забудови; по-друге встановлено, що при розробці проектів внутрішньодворових просторів (прибудинкових територій) важливим є встановлення їх меж — вони мають бути закріплені юридично; по-третє не менш важливим, є виявлення різноманітних потреб мешканців та користувачів окремих дворових просторів (рис.2). Так, останнім часом з'явилися новітні форми організації житлового простору, як наприклад колівінг.

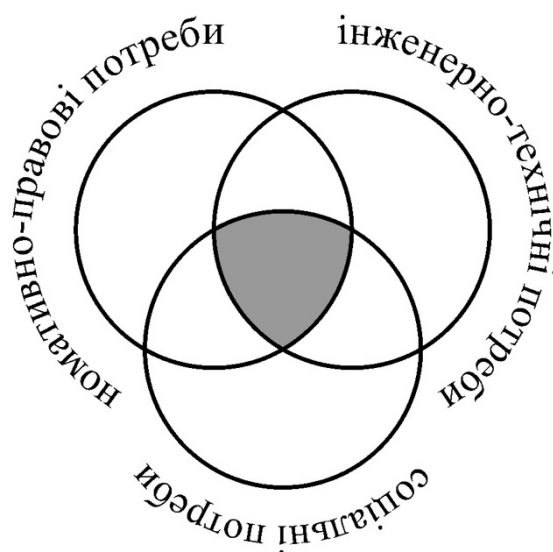

Рис.2 Формування прибудинкової території

Колівінг (англ. *co-living*, «спільне проживання»), як нова альтернатива

сучасним формам житла, за останні роки здобув репутацію лише через такі фактори, як неможливість людей придбати власні квартири через високу вартість ринку нерухомості та зростаючий інтерес до способу життя, який не залежить від довгострокового проживання на одному місці. На відміну від традиційних квартир, колівінг привабливий для орендарів завдяки доступності, зручностям, які доступні та почуттю спільності.

При цьому питання визначення меж прибудинкових територій та просторової організації набувають ще більшої актуальності. Тому необхідні подальші соціальні дослідження щодо побуту та особливостей користувачів, а також особливостей інженерно-технічної інфраструктури прибудинкових територій з визначенням нових підходів щодо закріплення земельних ділянок, розробкою прийомів їх просторової організації на підставі чітких нормативно-правових розрахунків.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України, 2021. *Статистичний щорічник України за 2020 рік*. [online] Доступ: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf
2. Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» від 22.12.2006 № 525-V). стаття 7, 14.
3. Гнесь, І. (2001), Проблеми та перспективи еволюції масової типової житлової забудови 50–90-х років в Україні. *Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”*. Архітектура, Львів, вип. 429, С. 63-68.
4. Дьомін, М.М., Биваліна, М.В. (2005), Проблеми та методи модернізації районів масової житлової забудови 60-70-х років (на прикладі м. Києва), *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, випуск 21, С. 67-75.
5. Шеремета, Я.М., Плешкановська, А.М. (2011). Проблеми законодавчого забезпечення реалізації проектів реконструкції застарілого житлового фонду, *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, випуск 40(2), С. 546-554.
6. Плешкановська, А., Бірюк, С. (2022), Застарілий житловий фонд як об’єкт Програм і проектів комплексної реконструкції (на прикладі міста Києва), *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, 2022, вип. 79, С. 323-341. DOI: [10.32347/2076-815x.2022.79.323-341](https://doi.org/10.32347/2076-815x.2022.79.323-341).
7. Vadimov, V. (2018), The latest methodological approaches in the spatial development of Ukrainian cities, *Smart project, building and city*. Cracow University of Technology. Chair of Housing Environment, P. 156-160.

8. Бєрова, П.І. (2022), Сучасні тенденції інвентаризації житлових територій на прикладі м. Києва, *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, вип. 79, С. 37-44. DOI: [10.32347/2076-815x.2022.79.37-44](https://doi.org/10.32347/2076-815x.2022.79.37-44)
9. Биваліна, М.В. (2022), Теоретико-методологічні основи благоустрою та озеленення міської території, *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, вип. 81, С. 33-58. DOI: [10.32347/2076-815x.2022.81.33-58](https://doi.org/10.32347/2076-815x.2022.81.33-58)
10. Шевченко, Л.С., Новосельчук, Н.Є. (2021), Прийоми дизайну міського середовища художньо-графічними засобами, *Містобудування та територіальне планування*, КНУБА, Київ, вип. 78, С. 558-569. DOI: [10.32347/2076-815x.2021.78.558-569](https://doi.org/10.32347/2076-815x.2021.78.558-569)
11. Дерев'янку, Н.П. (2021), Проєкт благоустрою та озеленення внутрішньоквартальної території у місті Запоріжжя, *Науковий вісник НЛТУ України*, т. 31, № 2, С. 40-45. DOI: <https://doi.org/10.36930/40310206>
12. Клименко, А.В. (2017), Моніторинг стану благоустрою та озеленення міста Києва, *Науковий вісник НЛТУ України*, т. 27, № 3, С. 41-44.
13. Антоненко, Н.В., Румілець, Т.С., Дмитрик, М.О. (2020), Особливості ревіталізації житлових внутрішньодворових просторів радянського періоду м. Одеси, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, випуск 57, С. 147-164. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.57.147-164>
14. Білошицька, Н.І., Татарченко, Г.О., Білошицький, М.В., Уваров П.Є. (2019), Прибудинкові території: тенденції організації та їх проблеми, *Вісник східно-українського національного університету імені Володимира Даля*, No 3 (251), С. 39-47.
15. Павленко, Г., Пронкін, С., Агаджанян, С., Гашенко, К., Анциферова, А. *Посібник з благоустрою громадських просторів населених пунктів Дружківської міської територіальної громади*, С. 8, 13, 19-21.
16. Мінрегіон України (2014), *Настанова щодо розподілу територій мікрорайонів (кварталів) для визначення прибудинкових територій багатоквартирної забудови*, ДСТУ-Н Б Б.2.2-9:2013, Офіційне вид., Мінрегіон України, Київ, НДІ Діпромісто, 31 с.
17. Земельний Кодекс № 2767-III, 19.11.2022, стаття 42, 83, (2022), [online] Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>, [10 березня 2023].
18. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України № 3038-VI, 01.01.2023, стаття 2, 4, 33, (2023), [online] Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>, [10 березня 2023].
19. *Концепція інтегрованого розвитку міста Полтава 2030*, (2018), [online] Доступ: https://city2030.org.ua/sites/default/files/documents/Poltava%202030%20FINAL_ne

w1-compressed_0.pdf, [10 березня 2023].

20. *Податковий кодекс України №2755-VI*, стаття 14 підпункт 14.1.205, [online] Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>, [7 березня 2023].

21. *Про землеустрій*. Закон України. №858-VI, 19.11.2022, стаття 39,41,42. [online] Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>, [9 березня 2023].

Dmytro Vadimov,
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”

PECULIARITIES OF THE FORMATION OF ADJACENT HOUSE TERRITORIES OF MULTI-APARTMENT RESIDENTIAL BUILDINGS

The adjacent house territory is an integral part of multi-apartment residential buildings, a local public space located around multi-apartment residential buildings, used by residents of one or more adjacent buildings for recreation, games, sports, and meeting social and domestic needs. Users include residents of residential buildings that form this space, owners of non-residential premises located in these buildings, and even residents of the entire neighborhood in some cases. The main type of housing in Ukraine is an apartment building. The housing stock is a national treasure of many generations of people and accounts for almost 25% of the country's fixed assets. The adjacent house territory, in turn, is the most common functional element in the spatial organization of Ukrainian cities, which confirms its relevance. The adjacent house territory includes not only the traditional courtyard - an internal space bounded by buildings - but also a part of the adjacent external spaces, which are most actively used by both residents of buildings and users of non-residential premises on the ground floor up to the boundaries of the red line. The courtyard space is one of the urban interiors that acts as a buffer between a person and the negative factors of the modern city that affect them. The adjacent house territory is the most accessible space for recreation and communication outside the workplace and living quarters. The adjacent house space has the properties of a social space, and therefore it should be arranged in such a way as to be able to meet the communication needs of residents and create comfortable microclimatic conditions.

As a result of the study, the problems of systematizing the processes of formation and the need for comprehensive revitalization of the object of study have been identified.

The prospect of further research is to identify and systematize the principles and methods of landscaping the adjacent territories of multi-apartment residential

buildings.

Keywords: adjacent house territory; multi-apartment residential development; residents; land use; land users; landscaping; projects of territorial division.

REFERENCES:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2021. Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2020 rik.[online] Dostup: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf. {in Ukrainian}
2. Zakon Ukrayiny «Pro kompleksnu rekonstruktsiyu kvartaliv (mikrorayoniv) zastariloho zhytlovoho fondu» vid 22.12.2006 № 525-V). statyya 7, 14. {in Ukrainian}
3. Hnes', I. (2001), Problemy ta perspektyvy evolyutsiyi masovoyi typovoyi zhytlovoyi zabudovy 50–90-kh rokiv v Ukrayini. Visnyk Nats. un-tu “L'vivs'ka politekhnika”. Arkhitektura, L'viv, vyp. 429, S. 63-68. {in Ukrainian}
4. D'omin, M.M., Byvalina, M.V. (2005), Problemy ta metody modernizatsiyi rayoniv masovoyi zhytlovoyi zabudovy 60-70-kh rokiv (na prykladi m. Kyieva), Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya, KNUBA, Kyiv, vypusk 21, S. 67-75. {in Ukrainian}
5. Sheremeta, Ya.M., Pleshkanovska, A.M. (2011). Problemy zakonodavchoho zabezpechennia realizatsii proektiv rekonstruktsii zastariloho zhytlovoho fondu, Mistobuduvannya ta terytorialne planuvannya, KNUBA, Kyiv, vypusk 40(2), S. 546-554. {in Ukrainian}
6. Pleshkanovs'ka, A., Biryuk, S. (2022), Zastarilyy zhytlovyi fond yak ob'yeht Proham i proektiv kompleksnoyi rekonstruktsiyi (na prykladi mista Kyieva), Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya, KNUBA, Kyiv, 2022, vyp. 79, S. 323-341. DOI: 10.32347/2076-815x.2022.79.323-341. {in Ukrainian}
7. Vadimov, V. (2018), The latest methodological approaches in the spatial development of Ukrainian cities, Smart project, building and city. Cracow University of Technology. Chair of Housing Environment, P. 156-160. {in English}
8. Berova, P.I. (2022), Suchasni tendentsiyi inventaryzatsiyi zhytlovykh terytoriy na prykladi m. Kyieva, Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya, KNUBA, Kyiv, vyp. 79, S. 37-44. DOI: 10.32347/2076-815x.2022.79.37-44. {in Ukrainian}
9. Byvalina, M.V. (2022), Teoretyko-metodolohichni osnovy blahoustroyu ta ozelenennya mis'koyi terytoriyi, Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya, KNUBA, Kyiv, vyp. 81, S. 33-58. DOI: 10.32347/2076-815x.2022.81.33-58. {in Ukrainian}
10. Shevchenko, L.S., Novosel'chuk, N.YE. (2021), Pryyomy dyzaynu mis'koho seredovyscha khudozhn'o-hrafichnymy zasobamy, Mistobuduvannya ta terytorial'ne

planuvannya, KNUBA, Kyiv, vyp. 78, S. 558-569 DOI: 10.32347/2076-815x.2021.78.558-569. {in Ukrainian}

11. Derevianko, N.P. (2021), Proiekt blahoustroiu ta ozelenennia vnutrishno-kvartalnoi terytorii u misti Zaporizhzhia, Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, t. 31, № 2, S. 40-45. DOI: <https://doi.org/10.36930/40310206>. {in Ukrainian}

12. Klymenko, A.V. (2017), Monitorynh stanu blahoustroiu ta ozelenennia mista Kyieva, Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, t. 27, № 3, S. 41-44. {in Ukrainian}

13. Antonenko, N.V., Rumilets, T.S., Dmytryk, M.O. (2020), Osoblyvosti revitalizatsii zhytlovykh vnutrishnodvorovykh prostoriv radianskoho periodu m. Odesy, Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya, vypusk 57, S. 147-164. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.57.147-164>. {in Ukrainian}

14. Biloshytska, N.I., Tatarchenko, H.O., Biloshytskyi, M.V., Uvarov P.Ie. (2019), Prybudynkovi terytorii: tendentsii orhanizatsii ta yikh problemy, Visnyk skhidno-ukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia, No 3 (251), S. 39-47. {in Ukrainian}

15. Pavlenko, H., Pronkin, S., Ahadzhanian, S., Hashenko, K., Antsyferova, A. Posibnyk z blahoustroiu hromadskykh prostoriv naselenykh punktiv Druzhkivskoi miskoi terytorialnoi hromady, S. 8, 13, 19-21. {in Ukrainian}

16. Minrehion Ukrainy (2014), Nastanova shchodo rozpodilu terytorii mikroraioniv (kvartaliv) dlia vyznachennia prybudynkovykh terytorii bahatokvartyrnoi zabudovy, DSTU-N B B.2.2-9:2013, Ofitsiine vyd., Minrehion Ukrainy, Kyiv, NDI Dipromisto, 31 s. {in Ukrainian}

17. Zemelnyi Kodeks № 2767-III, 19.11.2022, stattia 42, 83, (2022), [online] Dostup: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>, [10 bereznia 2023]. {in Ukrainian}

18. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti. Zakon Ukrainy № 3038-VI, 01.01.2023, stattia 2, 4, 33, (2023), [online] Dostup: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>, [10 bereznia 2023]. {in Ukrainian}

19. Kontseptsiia intehrovanoho rozvytku mista Poltava 2030, (2018), [online] Dostup: https://city2030.org.ua/sites/default/files/documents/Poltava%202030%20FINAL_new1-compressed_0.pdf, [10 bereznia 2023]. {in Ukrainian}

20. Podatkovyi kodeks Ukrainy №2755-VI, stattia 14 pidpunkt 14.1.205, [online] Dostup: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>, [7 bereznia 2023]. {in Ukrainian}

21. Pro zemleustrii. Zakon Ukrainy. №858-VI, 19.11.2022, stattia 39,41,42. [online] Dostup: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>, [9 bereznia 2023]. {in Ukrainian}